

ӘОЖ 796/799
ГТАМР 77.03.05

**МОТИВАЦИЯЛЫҚ ФАКТОР ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУМЕН ЖӘНЕ СПОРТПЕН
АЙНАЛЫСУҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТЫҢ ӨСУІМЕН КӘСІБИ ҚАСИЕТТЕРДІ
ҚАЛЫПТАСТЫРУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ**

Д.Ю. Кузьменко¹, Е.Б. Исатаев¹, В.А. Ковтун¹

¹*М. Қозыбаев атындағы СҚМУ, Петропавл., Қазақстан*

И.А. Эктова²

²*Ұлттық Олимпиада комитетінің мүшесі, Петропавл., Қазақстан*

Аңдатпа

Бұл мақалада мотивация кәсіби қасиеттерді ескере отырып, дене шынықтыру мен спортқа деген қызығушылықтың негізгі факторы ретінде қарастырылады. Кез-келген әрекеттің өзегі - қажеттілік - мотивациялық компонент. Авторлар мотивацияның барлық компоненттерін бірлікте қарастырады. Жұмыстың мақсаты анықталды - дене тәрбиесі мен спортқа қызығушылықтың артуымен айналысатын адамдардың кәсіби қасиеттері мен сипатын қалыптастыруға әсер ететін мотивациялық факторды анықтау. Осыған байланысты мақалада сипатталған жұмыстың негізгі міндеттерін анықтаңыз. Дене шынықтыру мен спортқа деген мотивацияны зерттеу мәселесі балаға, оқушыға, оқушыға және жалпы адамға қатысты ішкі жағынан да, сыртынан да қарастырылады. Сипатталған жұмысты қорытындылай келе, авторлар оқушылардың дене тәрбиесі мен спортқа деген кейінгі қызығушылығының мотивациялық факторын зерделеу қажеттілігін тағы да атап өтеді, бұл өз кезегінде кәсіби қасиеттерді қалыптастырудың бастауы болып табылады. Сонымен қатар, дене тәрбиесі мен спортқа деген қызығушылықты дамыту процесін жүйелі түрде зерттеу адамның жеке дене мәдениетін тәрбиелеудің маңызды шарты болып табылады.

Түйінді сөздер: мотивация, мотивтер, оқушы, дене шынықтыру және спорттық іс-шаралар, дене шынықтыру және спорт, сабаққа қызығушылық, мотивациялық компонент, кәсіби қасиеттер, факторлар.

**МОТИВАЦИОННЫЙ ФАКТОР КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ С РОСТОМ ИНТЕРЕСА
К ЗАНЯТИЯМ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ И СПОРТОМ**

Кузьменко Д.Ю.¹, Исатаев Е.Б.¹, Ковтун В.А.¹

¹*СКГУ им. М. Козыбаева, Петропавловск, Казахстан*

Эктова И.А.²

²*Член национального олимпийского комитета, Петропавловск, Казахстан*

Аннотация

В данной статье мотивация рассматривается как основной фактор интереса к занятиям физической культурой и спортом с учетом профессиональных качеств. Стержнем любой деятельности выделяют потребностно - мотивационный компонент. Все эти компоненты мотивации авторы рассматривают в единстве. Определяется цель работы - выявление мотивационного фактора, влияющего на формирование профессиональных качеств и характера занимающегося с ростом интереса к занятиям физической культурой и спортом. В связи с этим, определяют основные задачи, выполненной работы описанной в статье. Проблема изучения мотивации к физической культуре и спорту рассматривается, как и с внутренней, так и с внешней стороны по отношению к ребенку, школьнику, студенту и к человеку вообще. Подводя итог, описанной работы, авторы, еще раз подчеркивают необходимость изучения мотивационного фактора на последующую заинтересованность студентов занятиями физической культурой и спортом, что в свою очередь является отправной точкой для формирования профессиональных качеств. К тому же систематическое изучение мотивации и процесса становления интереса к занятиям физической культурой и спортом - важнейшее условие воспитания личной физической культуры человека.

Ключевые слова: мотивация, мотивы, студент, физкультурно-спортивная деятельность, физическая культура и спорт, интерес к занятиям, мотивационный компонент, профессиональные качества, факторы.

MOTIVATIONAL FACTOR AS A METHOD FOR FORMING PROFESSIONAL QUALITIES WITH GROWING OF INTEREST IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

D. Kuzmenko¹, S. Isataev E.¹, Kovtun V.¹

¹NKSU named after M. Kozybaev, Petropavlovsk, Kazakhstan

I. Ektova²

²Member of the national Olympic Committee, Petropavlovsk, Kazakhstan

Abstract

In this article, motivation is considered as the main factor of interest in physical education and sports, taking into account professional qualities. The core of any activity is the need - motivational component. The authors consider all these components of motivation in unity. The goal of the work is determined - the identification of a motivational factor affecting the formation of professional qualities and the nature of those involved with an increase in interest in physical education and sports. In this regard, determine the main tasks of the work performed described in the article. The problem of studying motivation for physical education and sports is considered, both from the inside and from the outside in relation to the child, schoolchild, student and to the person in general. Summing up the described work, the authors once again emphasize the need to study the motivational factor for the students' subsequent interest in physical education and sports, which in turn is the starting point for the formation of professional qualities. In addition, the systematic study of motivation and the process of developing interest in physical education and sports is the most important condition for raising a person's personal physical culture.

Key words: motivation, motives, student, physical culture and sports activities, physical culture and sport, interest in classes, motivational component, professional qualities, factors.

Kіріспе

Адамның салауатты өмір салтының негізгі компоненті оның жеке дене шынықтыру болып табылады. Бұл өзіндік мазмұнының негізі адамның дене шынықтыру қызметінің бір немесе бірнеше түрлерін өзінің физикалық және рухани жағдайын оңтайландыру факторы ретінде ұтымды пайдалануы болып табылатын жеке тұлға мәдениетінің бөлігі. Басқаша айтқанда, жеке дене тәрбиесі дене шынықтыру - спорт қызметінде тәрбиеленіп, көрініс табады. Әрине, егер адам (студент, өндіріс қызметкері, қызметкер) жай ғана нормативтер тапсыратын болса, бұл оған қызмет болып табылмайды.

Дене шынықтыру және спорттық тәжірибеде ұзақ уақыттан бері перспективалы іс-шаралар (спорт, дәстүрлі және дәстүрлі емес дене тәрбиесі жүйелері) дамып келеді, олар мақсаттарды, міндеттерді, құралдарды және оларды шешудің әдістерін белгілейді және нәтижелер жаттығу кезінде біртіндеп тіркеледі. тағыда басқа. ә. тиісті түзетулер енгізілді. Кез-келген іс-әрекеттің мәні - қажеттіліктер уәжінің құрамдас бөлігі. Жаттығу қажеттілігі, дене шынықтыру қажеттілігі, денсаулықты сақтау және нығайту қажеттілігі - бұл дене тәрбиесі мен спортты ынталандырудың психологиялық негіздері.

Мұндай сабақтардың уәждемесі ретінде олардың мағынасын, себептерін, мақсатын, эмоцияларын түсіну керек. Уәждеменің барлық осы компоненттері бірлікте қаралады [1].

Зерттеу әдістері

Сонымен, жұмыстың мақсаты - дене шынықтыру мен спортқа деген қызығушылықтың артуымен тәжірибеші маманның кәсіби қасиеттері мен жеке тұлғасының қалыптасуына әсер ететін мотивациялық факторды анықтау. Осыған байланысты келесі міндеттер:

1. Дене шынықтыру мен спортқа деген қызығушылық деңгейіне байланысты мотивация түрлерін зерттеу.

2. Қатысқан адамның қажеттіліктер мен уәждемелер саласына әсер ету мүмкіндігі.

3. Ынталандырушы факторлардың әсерінен кәсіби әлеуетті қалыптастыру.

Мұның бәрі мектепке дейінгі және мектепте басталады. Бұл жерде адамның ең кіші өкілдерінің уәждемесі қозғалысқа, жаңа әсерлерге, жаңа ақпаратқа, қарым-қатынасқа табиғи қажеттілік негізінде тәрбиеленеді және қалыптасады.

Уәждемелеуді балаға, оқушыға, студентке және жалпы адамға қатысты ішкі және сыртқы ретінде ажырату керек. Дене шынықтыру және спорт сабақтарына белсенді қызығушылық ішкі уәждеменің нәтижесінде қалыптасады, ол сыртқы себептер мен мақсаттар шұғылданушының мүмкіндіктеріне сәйкес келген кезде, яғни ол үшін оңтайлы (өте қиын емес және өте жеңіл емес) болып табылады және оларды іске асыру үшін субъективті жауапкершілікті түсінген кезде пайда болады [2].

Зерттеу нәтижелері

Мұндай уәждер мен мақсаттарды сәтті жүзеге асыру оның шабыттылығын, өз бастамасы бойынша сабақты жалғастыруға деген ықыласын, яғни ішкі уәждер мен қызығушылығын тудырады. Сондай-ақ, ішкі мотивация процесстің өзіне, сабақтың жағдайына, мұғаліммен, топтағы (сыныптағы) құрдастарымен өзара қарым-қатынас сипаты осы сабақтарға қанағаттанған кезде пайда болады [2].

Сонымен қатар, тым күрделі режимдер, сондай-ақ шамадан тыс жеңіл сыртқы уәждер керісінше әсер етеді: ішкі уәж бен қызығушылық қалыптаспайды; бірінші жағдайда - мазасыздық, сенімсіздік, екінші жағдайда - жүрек айну және немқұрайлылық сезімі. Бұл экологиялық тепе-теңдікті бұзу деп танылады.

Аталған тұжырымдамалық ережелер дене шынықтыру - спорт қызметінің кез келген түріне жатады және оларды жастардың дене шынықтыру және дене шынықтыру тәрбиесі жөніндегі кез келген бағдарламада сақтау керек. Алайда, сыртқы және ішкі уәждер диалектикалық бірлікте болуы керек. Белсенді, мақсатқа ұмтылған іс-әрекет тек бір табысқа немесе тек бір сәтсіздікке итермелейді.

Барлығы теңдестірілген болуы керек. Сондықтан дене шынықтырумен шұғылдану мотиві көп деңгейлі болуы керек: физикалық дамудың ұзақ мерзімді перспективаларынан қазіргі мақсаттар мен міндеттерге дейін. Әрине, мақсаттар мен міндеттер жеке болуы керек, яғни адамға бағытталған.

Сыртқы немесе ішкі айналысушылар қандай уәждерді басшылыққа алатынын анықтау үшін оларға өз бастамасы бойынша дене жаттығуларымен шұғылдануға нақты мүмкіндік беру қажет және егер олар сабақты жалғастырса - бұл қозғалыстың мотивтері ішкі мотивтерге негізделгенін білдіреді және қатысушылар өздері шешім қабылдауға еркіндік алған кезде ешкім оларды ынталандырмайтынына немесе жазаламайтынына сенімді болуы керек.

Сыртқы мотивация мұғалімнің көмегімен жасалады, содан кейін тиімді нәтижеге жету үшін ол ішкі мотивацияға көшуі керек, онда қатысушылар тапсырмаға белсенді қатыспайды, бірақ сабақтан кейін үйге бармайды, сұрақтар қоймайды, өз пікірлерін

айтады. Нәтижесінде өмір салтының ерекшелігі болып табылатын дене тәрбиесі мен спортқа деген қызығушылық пайда болады, нәтижесінде оқушы жаңа білім алуға, жақсы нәтижелерге жетуге және өзін-өзі тәрбиелеуге деген құштарлық сияқты кәсіби дағдыларды дамытады.

Дене шынықтыру мен спортқа деген қызығушылықты қалыптастыру процесі бір реттік емес, көп сатылы процесс: алғашқы гигиеналық біліммен және физикалық дайындықпен танысудан бастап терең психофизиологиялық білім мен қарқынды спортқа дейін. Спортпен айналысу - бұл адамның дене және рухани жетілу үрдісінің ықтимал сатысының бірі [3].

Дене шынықтыру мен спортқа деген жоғары дамыған қызығушылық негізінде физикалық өзін-өзі сауықтыруға, денсаулықты нығайтуға екінші (рухани) қажеттілік бар. Бұл қажеттілік өмір бойы сақталуы керек. Сонымен қатар, әлеуметтік және өндірістік жағдайларға, адамның жасына және оның жеке қасиеттерінің дамуына байланысты жаңа себептер мен мүдделер оның негізінде пайда болатындығын ескеру қажет. Сондықтан, мотивация адамның жұмыс күнінде ғана емес, белсенді дамуына, өзін-өзі дамытуына және өзін-өзі ұйымдастыруына қызығушылық тудыруы мүмкін.

Дене шынықтыру және спортпен шұғылдануға қызығушылықтың қалыптасу үрдісі мен мотивациясын жүйелі түрде зерттеу-адамның жеке дене тәрбиесін тәрбиелеудің маңызды шарты. Алға қойылған мақсаттарды жүзеге асыру үшін жағдайлар туындайтын немесе кенеттен туындайтын мүдделер пайда болғанға дейін, адамның жеке дене мәдениеті болмайды, сондықтан салауатты өмір салты үшін негіз болмайды [4]. Оларды ешкім теориялық білімдерімен, моторикалары мен қабілеттерімен ғана емес, сонымен бірге адамның көптеген биологиялық, физиологиялық, антропометриялық (конституциялық), психологиялық және психомоторлы сипаттамалары бойынша өзгерте алмайды. мүмкін емес: олар генетикалық табиғатымен анықталады [3].

Осылайша, соңғы жылдары мотивациялық фактор маңызды бола бастады, өйткені жаттығушының жеке ерекшеліктеріне назар аударып, дене шынықтыру мен спортқа деген қызығушылықты арттыратын жаттығулар жиынтығын таңдауға болады.

Қорытынды

Сондықтан мотивациялық фактор қазіргі уақытта ең маңызды болып табылады, бұл өз кезегінде студенттердің дене сабақтарына бақылау жасау негізінде оны одан әрі зерттеуді талап етеді. Бұл сұрақ дене тәрбиесі мен спорттың өкілдерін бей-жай қалдырмайды, олар өз кезегінде оқушының дене тәрбиесі мен спортқа деген қызығушылығына әсер ететін ынталандырушы фактордың түрін зерттеуге және анықтауға бар күшін салады, бұл болашақта олардың жауапкершіліктері мен жеке қызығушылықтарына әсер етеді. өзін-өзі тәрбиелеуді дамытады. Бұл әсіресе студенттер үшін мансаптың басынан бастап дене тәрбиесі мен спортпен шұғылдануға шақыратын маңызды.

Қорытындылай келе, студенттердің дене тәрбиесі мен спортқа деген қызығушылығын тудыратын факторларды зерделеу қажеттілігін тағы да атап өткім келеді, бұл өз кезегінде кәсіби қасиеттерді қалыптастырудың маңызды нүктесі болып табылады.

Әдебиет:

1. Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. Дене шынықтыру және спорт теориясы мен әдістері: оқу құралы. - М.: «Академия» баспа орталығы, 2003. – Б. 80.

2. Гогунев Е.Н., Мартъянов Б.И. Дене шынықтыру және спорт психологиясы: 2-ші басылым. - М.: «Академия» баспа орталығы, 2000. – Б.115, 117.
3. Алексеев Н.А., Крамской С.И., Егоров Д.Е., Студенттердің дене шынықтыру деңгейін біртіндеп жоғарылатудың технологиялық тәсілдері. – АСВ БГТУ В.Г. Шухов атындағы, 2005. – Б. 22, 24.
4. Ахатов А.М., Работин И.В. Спортшылардың психологиялық дайындығы. Оқу құралы. - КамГАФКСиТ, 2008. – Б. 56, 61.